

ACADÈMIA DE JURISPRUDÈNCIA I LEGISLACIÓ DE CATALUNYA

MEMÒRIA DE LES ACTIVITATS DE L'ACADÈMIA DE JURISPRUDÈNCIA I LEGISLACIÓ DE CATALUNYA DURANT EL CURS 1995-1996

per

ROBERT FOLLIA I CAMPS

L'obertura oficial del curs 1995-1996 tingué lloc el 14 de desembre de 1995.

S'han celebrat quinze sessions ordinàries i diverses reunions de Junta Directiva i de Comissions nomenades per a assumptes concrets. Enguany, convé remarcar l'activitat externa de l'Acadèmia, tant pels dictàmens sol·licitats com per la participació en actes organitzats per altres entitats. Podem resumir la seva activitat en els següents punts:

A) OBERTURA DE CURS

Fou presidida pel President Sr. Guàrdia, al qual acompanyaven el President del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, Excm. Sr. Guillem Vidal i Andreu, el Degà del Col·legi d'Advocats, Excm. Sr. Eugeni Gay Montalvo, el President de l'Assemblea Territorial de Registradors, Il·lm. Sr. Fernando Méndez, el President del Consell de Col·legis d'Advocats de Catalunya, Il·lm. Sr. Santiago Bosch Espinet, el President de l'Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Granada, Excm. Sr. Eduardo Roca Roca i el Vicepresident i el Vicesecretari de l'Acadèmia, Il·lms. Srs. Josep Maria Font Rius i Felip Tallada. Actuà de Secretari el Sr. Robert Follia.

Obert l'acte pel President i llegida la Memòria del curs 94-95 pel Secretari, es donà la paraula a l'Excm. Sr. Manuel Albaladejo García, perquè pronunciés el seu discurs de recepció com a Acadèmic de número sobre el tema «La substitució preventiva de residuo en Cataluña». Començà recordant que pertany a l'Acadèmia des de l'any 1966, en la qual data no feia falta el discurs d'ingrés per ser Acadèmic de número, però com que no hi a res que ho impedeixi creu que ja és l'hora de fer-ho. Recordà també la personalitat rellevant de qui el precedí, Josep Maria Trias de Bes.

El tema del seu discurs se centrava en demostrar que la substitució preventiva de residu té la naturalesa de la substitució fideïcomissària, en contra de la doctrina dominant a Espanya, afegint que encara que no tingués tal naturalesa, s'hauria de recórrer a les seves regles per analogia per regular qualsevol buit de dita substitució preventiva de residu. Les seves argumentacions fonamentals les basa en els articles 245.3 i 246.1 i 2 del Codi de Successions, i també en les disposicions de la Compilació Navarra, tal com ell les interpreta.

El discurs de contestació estava encarregat a l'Honorable Sr. Francisco Fernández de Villavicencio i Arévalo, que el tenia pràcticament però no totalment acabat quan s'esdevingué la seva mort. Per això fou llegit pel President de l'Acadèmia, Excm. Sr. Josep Guàrdia i Canela, el qual abans de tot va retre un homenatge al Dr. Villavicencio.

L'opinió de Villavicencio és totalment contrària a la d'Albaladejo, i segueix la tònica de la doctrina general. Contradiu l'afirmació d'Albaladejo respecte que es dóna a la substitució preventiva l'«ordo successivus» i que l'aplicació en el seu cas de les normes de la substitució fideïcomissària no vindrà de la mà de l'analogia, sinó dels principis generals propis de les substitucions.

B) COMUNICACIONS PRESENTADES

Per ordre de dates són les següents:

— El Sr. Verger Garau la presentà sobre la inscripció en el Registre de la Propietat dels arrendaments segons l'actual Llei d'Arrendaments Urbans, els dies 16 de gener i 13 de febrer d'enguany.

Explicà en primer lloc que fins a l'any 1930 es troben bastants arrendaments inscrits que plantegen problemes respecte a la seva cancel·lació, ja que en molts casos no es pot assegurar si hi ha hagut o no «tàcita reconducció». El criteri actual és prou obert per permetre-la.

El fet que després d'aquella data s'inscrivissin pocs arrendaments és per raó de la protecció que li han donat les lleis especials, fonamentalment la pròrroga forçosa i les subrogacions legals. Falta ara saber si després del canvi de la vigent Llei es tornarà a utilitzar la inscripció en el Registre.

L'actual Llei de 1994 —diu— modifica l'article segon de la Llei Hipotecària ampliant fortament la possibilitat d'inscripció, ja que es declara que són inscrip-tibles, sense establir-hi cap limitació: «5.º - Los contratos de arrendamiento de bienes inmuebles y los subarrendos, cesiones y subrogaciones de los mismos.»

Estudia de manera detallada els articles 13 i 14 de la dita Llei, o sigui l'extinció del contracte per resolució del dret de l'arrendador i els problemes que planteja la venda de la finca, segons la durada superior o inferior dels cinc anys de l'arrendament.

La seva comunicació està en tràmits de publicació a la Revista Jurídica de Catalunya.

— El 27 de febrer el Sr. Pou d'Avilés la presentà sobre el tema «Aspectes processals de la investigació de la paternitat». Estudià l'evolució històrica de les proves biològiques prohibides pel Codi Civil i permeses tradicionalment pel Dret català i el canvi que representa la modificació del Codi Civil de l'any 1981.

El problema fonamental és la negació a sotmetre's a les proves biològiques per determinar la paternitat, en què la doctrina tradicional del T.S. no considerava que fos suficient per entendre que hi havia una «ficta confesio», però el Tribunal Constitucional, a partir de la Sentència de 30 d'abril de 1992, segueix un altre criteri i afirma que «el demandado en un proceso de filiación no matrimonial sólo podrá legítimamente negarse a someterse a unas pruebas biológicas si no existieran indicios serios de la conducta que se le atribuye o pudiera existir un gravísimo quebranto para la salud ...», i exigeix només dues salvaguardes: que es presenti amb la demanda un principi de prova i que no siguin «impertinentes o inútiles».

Recalca que, amb tot, s'ha d'extremar el rigor per apreciar el caràcter injustificat de la negativa, ja que a la pràctica es poden produir, i de fet es produeixen, abusos, i demana que per evitar-ho s'empregui una acurada reforma de la Llei d'Enjudiciament Civil en el punt de la prova de perits.

— El 27 de març, el Sr. Reina la presentà sobre el tema la personalitat jurídica de les entitats religioses a Espanya.

Recorda que l'article 16 de la Constitució, com també la Llei Orgànica de Llibertat Religiosa, reconeixen l'exercici del dret a la llibertat religiosa tant als individus com a les comunitats.

I que reconeix el principi de cooperació que ha de regir en les relacions entre l'Estat i les confessions religioses, si bé les relacions de cooperació només es poden establir previ constatar les creences per part de l'Estat.

I des d'aquest principi s'admet el reconeixement exprés de l'Església Catòlica com a subjecte d'aquestes relacions de cooperació, mentre que les restants confessions necessiten un previ reconeixement estatal.

I aquest reconeixement estatal demana en primer lloc la inscripció en el Registre Públic creat a la Direcció General d'Afers Religiosos del Ministeri de Justícia, la qual inscripció no és necessària ni per l'Església Catòlica ni per determinades entitats religioses seves. I en segon lloc, una vegada reconeguda la personalitat jurídica de l'entitat religiosa, per celebrar aquesta convenis de cooperació amb l'Estat necessitarà dos requisits més: Pertànyer a les denominades entitats religioses «mayores», que són les úniques reconegudes per la Llei Orgànica de Llibertat Religiosa, i en segon lloc que aquestes tinguin un fort arrelament a Espanya pel seu àmbit i nombre de creients, ateses les creences religioses de la societat espanyola.

— El 9 d'abril el Sr. Córdoba Roda la presentà sobre «La Ley del Jurado».

Estudià en primer lloc la competència del Tribunal de Jurat respecte als delictes determinats que li dóna la Llei, i que hi ha una doctrina per precisar aquesta competència, entenent que no ha de conèixer dels delictes d'escassa importància o significació i tampoc dels de complexitat social o política com ara el terrorisme, o d'aquells que precisen valoracions o apreciacions tècnico-jurídiques, o que puguin produir fortes reaccions emocionals.

Està d'acord que el Jurat no pot conèixer les infraccions d'escassa importància o significació, però que en canvi no és tan clar determinar quan tenen una complexitat tècnica jurídica o dificultats pericials. Assenyala com a conclusions del seu estudi les següents:

a) Que el criteri d'excloure els tipus que inclouen el elements valoratius o normatius no té prou justificació.

b) Que la referència als delictes que originen dificultats pericials, les de tipus comptable o econòmic tampoc permeten «a priori» desllindar una determinada classe de delictes.

c) Que la menció de reaccions emocionals originades pel jutjament de determinats delictes ha de ser objecte d'una reflexió crítica. I

d) Que el criteri que sense expressar-se apareix al fons de la determinació de l'àmbit competencial del Jurat pot correspondre's als que la doctrina clàssica qualifica com a delictes naturals.

— El Sr. López Burniol la presentà el 23 d'abril sobre el recurs d'empara, dividida en dues parts, una sobre la naturalesa i funcions de la Justícia constitucional, amb especial referència a la seva relació amb la jurisdicció ordinària; i l'altra sobre la configuració constitucional del recurs d'empara.

En la primera va sostenir que la jurisdicció constitucional està establerta per conèixer especialment i exclusivament sobre la constitucionalitat de les disposicions i actes dels diversos òrgans de l'Estat, i que està situada fora de l'aparell jurisdiccional ordinari, essent independent tant d'aquest com dels poders públics. Féu especial referència al fet que el model europeu de justícia constitucional —que té les seves arrels en els estudis de Han Kelsen— s'explica no sols per raons teòriques, sinó també i molt especialment per raons institucionals o polítiques que tenen molt a veure amb la necessitat de frenar l'omnipotència d'un poder legislatiu usufructuat llarg temps per una majoria estable i homogènia, sense incidir per això ni en l'àmbit reservat a la soberania popular que ostenta el Parlament ni en el monopoli de l'apreciació dels fets sotmesos a la controvèrsia judicial que correspon en exclusiva al poder judicial.

A la segona part, estudià la naturalesa jurídica —subsidiària o alternativa— del recurs d'empara, els drets fonamentals protegits pel mateix, la seva regulació per la Llei Orgànica del Tribunal Constitucional i el seu ús a la pràctica forense en els darrers anys, fent especial menció de l'ampliació excessiva de

l'àmbit protegit i acabant amb alguns suggeriments respecte a la possible reforma.

— El Sr. Puig Salellas la presentà el 7 de maig, sobre el tema «El nou concepte de les fundacions». Parteix de la base que, tant l'article 1 de la Llei estatal que té caràcter bàsic, com en la Legislació Catalana, el concepte de patrimoni com el conjunt actual de béns és consubstancial a la fundació, cosa que està d'acord amb el concepte clàssic de fundació com a «patrimoni adscrit» a una finalitat.

Resulta però —afegeix— que la realitat s'imposa i han aparegut dos tipus de fundacions que exerceixen una gran activitat amb un patrimoni petit, i que anomena «fundacions-activitats» i «fundacions-instrumentals». Les primeres obtenen gran part dels rendiments precisament de la seva activitat i les segones les obtenen de subvencions concedides per diversos organismes. I aquest tipus de fundacions, que encaixen difícilment en la legislació citada, són les més importants en l'àmbit de Catalunya.

De totes maneres, diu que l'article 3 de la Llei catalana en afirmar que la dotació d'una fundació no pot consistir només en el propòsit de recaptar donatius, ni que siguin quotes o subvencions periòdiques, afegeix, llevat que en fos garantida plenament la continuïtat en una quantia suficient per complir les finalitats fundacionals. I aquí tenim un punt de partida per a l'anomenada fundació instrumental.

Però creu que no és suficient la interpretació àmplia, sinó que seria convenient una reforma legislativa.

Acaba donant un concepte del que creu hauria de ser la fundació actual: «Una persona jurídica de dret privat, però d'iniciativa pública o privada, que, a través d'una base solvent i estable de generació de recursos, es proposa l'assoliment d'una finalitat també estable d'interès general, mitjançant l'aplicació d'aquests recursos en la forma establerta per la Llei.

— La de la Sra. Encarna Roca tingué lloc el 12 de novembre i consistí en la presentació de les novetats de la Revista Jurídica de Catalunya.

Féu una breu història d'aquesta revista i de la importància de la separació de la part teòrica (de color vermell) de la jurisprudencial (de color verd) que continuarà mantenint-se.

Respecte d'aquesta última, tan útil en la pràctica, es vol resoldre la dificultat de trobar les sentències, atès que els índexs no són prou complets. Per això es proporcionarà un suport informàtic, a més de mantenir-se la revista com fins ara.

Quant a la pròpia Revista Jurídica (o sigui, la vermella), s'intentarà donar-li més caràcter pràctic i especialment:

a) Es procurarà que els articles doctrinals segueixin una mateixa línia amb una extensió aproximada de 25 pàgines, que tractin fonamentalment de temes de Dret català i dels de més actualitat, amb poques notes però amb referències bibliogràfiques.

b) Es procurarà la seva internacionalització, per la qual cosa, juntament amb l'article, s'haurà de fer un resum d'unes 15 línies en l'idioma contrari (català o castellà) en el qual està escrit l'article i, a més, amb la seva traducció en anglès que, si convé, farà la Revista mateixa.

A part d'altres reformes, assenyala la necessitat que els discursos d'ingrés no passin, juntament amb la contestació, de les 50 pàgines perquè no es mengin massa espai de la revista, de la qual no es volen ampliar el nombre de pàgines.

C) DICTÀMENS

La Conselleria de Justícia va demanar més que un dictamen, una opinió general sobre el problema que plantegen les donacions i testaments de la gent gran internada a centres geriàtrics.

El 16 de gener es constituí una Comissió formada pels Acadèmics Srs. Martínez Sarrión, Pou d'Avilés i Roca-Sastre, perquè prepararessin un esborrany o ventall de possibles solucions que es discutirien en la propera sessió i, efectivament, el 30 de gener es va aprovar un dictamen o opinió general sobre les línies fonamentals de les cauteles o prohibicions que caldria prendre, refusant en un principi les prohibicions absolutes. I que abans de tot convé un estudi estadístic de les captacions de voluntats produïdes.

Novament la Conselleria demanà un dictamen més concret enfront a dos textos que va remetre. El 7 de maig es formà una Comissió integrada pels tres Srs. abans citats i, a més, els Srs. López Burniol i Puig Salellas la qual seria Presidida pel Sr. Guàrdia.

En la sessió del 4 de juny es presentà, discutí i aprovà l'informe que substancialment refusa tot tipus de prohibició absoluta i estableix un conjunt de cauteles en nombre de deu, algunes de caràcter alternatiu i altres que s'haurien de donar conjuntament. L'informe, per tant, és més favorable al de la mateixa Conselleria que no pas al del Departament de Benestar Social i novament es fa esment a que per prendre qualsevol decisió és presupòsit necessari el coneixement més ampli i exacte possible dels supòsits que estadísticament s'han produït en la darrera dècada de captacions de voluntats de les persones ingressades en institucions geriàtriques, com ja havia dit en la primera opinió general.

Igualment, la Conselleria de Justícia demanà un dictamen o opinió sobre el projecte del nou Codi de Família. A la sessió del 23 d'abril es constituí una Comissió integrada pels Srs. Brancós, Follia, López Burniol, Martínez Sarrión, Puig Salellas, Reina, Roca-Sastre, Roca Trias i Verger.

L'informe fou discutit i aprovat també en la sessió de 4 de juny i es refereix, en general, a tots els títols del projecte i especialment a determinats articles.

També el Jutjat de 1.ª Instància número 36 va demanar a requeriment de part, un informe a l'Acadèmia, que aquesta estimà no devia emetre, tant per ser una prova demandada per una part, com per la matèria concreta (Dret Notarial) que en tot cas s'entenia devia demanar-se al Col·legi de Notaris.

D) ACTIVITATS EXTERNES

L'acte més important en aquesta matèria és sens dubte el Congrés d'Acadèmies espanyoles i americanes que tingué lloc a Madrid els dies 10 a 13 del mes d'octubre. Es componia de tres seccions o «foros» i, precisament, el primer d'ells sobre el tema «Naturalesa jurídica de les Acadèmies» tingué com a coordinador general al nostre President. Hi assistiren, a més del President, el Secretari i el Sr. Badenes, que presentà una notable comunicació per la secció o «foro» «afecció de patrimonios a un fin».

Altres participacions de l'Acadèmia foren les següents:

La participació del President Sr. Guàrdia Canela a la reunió del Patronat Pau Casals, del qual és membre, el 27 de febrer.

El 25 d'abril l'Acadèmia assistí mitjantçant la presència de bastants dels seus membres, a l'homenatge que la Generalitat va retre a Francisco Tomás i Valiente.

L'assistència de la Directiva i varis membres de l'Acadèmia el 21 de maig al Palau de les Eures a la inauguració del «Centre per a la Investigació i Desenvolupament del Dret Registral Immobiliari i Mercantil» (CIDRIM). Ja que coincidia amb una sessió normal de l'Acadèmia, s'estimà convenient la seva supressió per facilitar l'assistència.

L'1 de juliol, i organitzada conjuntament amb el Col·legi de Notaris i l'Institut d'Estudis Andorrans, se celebrà una sessió especial en el Pati de Columnes del Col·legi d'Advocats per a la presentació del llibre de l'Acadèmic Sr. Puig Ferriol «Jurisprudència del Tribunal Superior de la Mitra del Principat d'Andorra, 1992-1993», en el decurs de qual acte es va retre un homenatge a l'Excm. Sr. Lluís Figa Faura, expresident de l'Acadèmia.

El mes de setembre se celebraren les Jornades de Dret Català a Tossa sobre Associacions i Fundacions, en les quals tingué gran intervenció l'Acadèmica Sra. Encarna Roca.

El 30 d'octubre va rebre la visita del Catedràtic de Dret Civil, Magistrat i President de l'Acadèmia de Dret i Ciències Socials de Córdoba (Argentina), Dr. Luis Moisset de Espanés.

I el 29 de novembre prengué part activa a través dels seus membres Guàrdia Canela, Puig Salellas, Roca-Sastre, López Burniol, Tallada, Figa, López-Burniol i Follia, en la presentació de l'edició crítica dels Costums de Tortosa, celebrada en aquesta ciutat.

E) DISTINCIONS

Durant aquest curs fou concedida a la nostra Acadèmia la Placa o Creu de Sant Jordi, per a persones jurídiques que s'hagin distingit per les seves aportacions a Catalunya. Fou recollida pel President, acompanyat del Secretari i de varis membres de l'Acadèmia el 28 de juny.

Quant als Srs. Acadèmics:

El Dr. Albaladejo ha estat proposat per la Reial Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Madrid perquè li fos concedit el premi «Jurista de Reconocido Prestigio».

La Dra. Encarna Roca va ser proposada pel Degà del Col·legi d'Advocats, com a Directora de la Revista Jurídica de Catalunya. L'Acadèmia, coeditora de la Revista, va donar el seu assentiment i felicità la Dra. Roca.

Es va atorgar per l'Ajuntament de Barcelona, al Sr. Pérez Vitoria la Medalla d'Or del Mèrit Científic, per la qual cosa rebè la felicitació de l'Acadèmia.

Ha estat concedida pel Ministeri de Justícia al Sr. Follia la Creu de Sant Raimon de Penyafort.

F) ALTES I BAIKES

Altes:

Durant aquest curs s'han produït dues altes, la del Sr. Agustín Luna i Serrano, per cobrir la vacant del setial «Jaume Marquilles», per defunció de l'Excm. Sr. Francesc Fernández de Villavicencio. La votació tingué lloc a la sessió del 27 de març.

La del Sr. José Luis Mezquita del Cacho per cobrir la vacant del setial «Joan Pere Fontanella», per defunció de l'Excm. Sr. Lluís Figa Faura. La votació tingué lloc a la sessió del 12 de novembre.

Els dos han pres possessió i seran Acadèmics de número quan llegeixin el discurs d'ingrés.

Baixes:

— La del nostre expresident Lluís Figa Faura el dia 11 de febrer. Pronuncià la necrològica el Sr. Puig Salellas a la sessió del 12 de març. Féu una apretada biografia del Sr. Figa, començant pel seu ingrés al notariat l'any 1944; les oposicions entre Notaris el portaren a Bilbao l'any 47 i unes altres oposicions a Barcelona l'any 1950, on exercí fins a la seva jubilació i residí fins al dia de la seva mort.

Estudià la seva trajectòria professional, que abasta un camp més enllà del Dret, ja que fou el primer professor d'Estructura Econòmica Internacional a la Facultat d'Econòmiques. Ressaltà la seva intervenció directa en la darrera redac-

ció de la Compilació de Catalunya aprovada l'any 1962, el seu ingrés a l'Acadèmia l'any 1970, la seva participació a la Junta Directiva del Col·legi de Notaris, primer com a Censor i després com a Degà, i també el seu nomenament l'any 1974 de membre del Tribunal de la Mitra d'Andorra fins a l'extinció d'aquest Tribunal l'any 1994, sent-ne President des de l'any 1987.

Féu igualment un repàs a les seves diverses publicacions jurídiques i, molt especialment, a la seva afirmació que el Dret de Catalunya s'havia constituït sobre les bases del «*ius commune*» estudiat i interpretat «*more italico*», que va exposar d'una manera pública i crítica l'any 1974 a l'Acadèmia Matritense del Notariado.

Recordà que tenia concedida la Creu de Sant Raimon, i la de Sant Jordi i que fou nomenat membre de la Comissió Jurídica Assessora ja pel President Taradellas.

Acabà fent una referència a l'intel·lectual i a la persona que era Lluís Figa, assenyalant que no era de' accés fàcil, encara que el seu cor era gran. Però això no era obstacle perquè la seva categoria intel·lectual fos reconeguda per tothom.

— La de l'Acadèmic Sr. Josep Maria Xiol i Gasset, mort el 13 de juliol. La seva necrològica la pronuncià el Sr. Pintó Ruiz a la sessió del 26 de novembre.

Digué en primer lloc que Xiol era essencialment un Advocat, amb totes les virtuts d'aquesta professió, un arquetip d'Advocat, i que amb aquesta frase es podia donar per feta la necrològica. Féu un repàs de la seva vida des dels seus estudis de Dret a Barcelona, on obtingué el Premi Extraordinari, i assenyalà que tota la seva vida professional havia estat a Barcelona i a Granollers. Que d'aquesta última ciutat fou Degà durant més de 25 anys. I després Degà Honorari, i que la ciutat, agraïda, li atorgà la Medalla d'Or. Fou membre del Consell General de l'Advocacia Espanyola i un dels promotors del Consell del Col·legi d'Advocats de Catalunya. Assenyalà també que fou membre de la Junta Directiva del Col·legi d'Advocats de Barcelona dues vegades, i precisament en l'època dels anys 37-39, en què la Junta Directiva va salvar materialment l'edifici del Col·legi d'Advocats.

Va recalcar la seva faceta humana d'home bo i d'Advocat que estudiava els assumptes i participava en totes les fases dels processos judicials i sobretot per la confiança que havia fet néixer en els seus clients, recordant que a Granollers sempre que passava qualsevol succés en una família es deia: «n'haurem de parlar amb el Sr. Xiol».

G) ORGANITZACIÓ DE L'ACADÈMIA

Aquest any, a la sessió del 16 de gener, es va produir la renovació dels càrrecs de Vicepresident, Vicesecretari i Tresorer, vacants per complir amb excreix el temps reglamentari els Srs. Font Rius, Tallada Esteve i Roca Trias. Foren elegits

Lluís Roca-Sastre com a Vicepresident, Alegria Borràs, como a Vicesecretari, i Agustí Bassols com a Tresorer.

En la sessió del 12 de novembre, es constituí una Comissió per a la reforma dels Estatuts de l'Acadèmia, afer del qual se n'havia parlat varies vegades. La Junta Directiva es constituí en Comissió, però fent-se constar que seria una Comissió oberta, que celebraria les seves sessions les setmanes que no hi hagués sessió ordinària i que hi podien assistir tots els Acadèmics que volguessin. Està pràcticament acabat el Projecte de reforma i se sotmetrà a votació i discussió al Ple de l'Acadèmia, si Déu vol, la primera sessió de gener de 1997.

Barcelona, deu de desembre de mil nou-cents noranta-sis.